

Mittelineaarsed seosed töösuhetes ehk miks õpetajad (ja arstid) on närvilised

2007 arstide lepituslääbirääkimistel küsis arstide delegatsioon: kui aasta lõikes 25%-line palgatõusu võimaldav ressurss jagada ära 9 kuu peale, kas siis on võimalik 33,3%-line palgatõus või ei ole? Toonane minister J Aab andis üsna metafüüsilise vastuse: see ei ole nii lineaarne, protsendil on poliitilised mõjud. Sarnases olukorras on täna Eesti õpetajad. Haridustöötajatele kehtestatud nädalakoormuseks on 35 tundi, kuid õpetajate tavaline koormus on 50 tundi. Nii nagu arstidel, puudub ka õpetajate elus seaduste ja reaalsuse vahel lineaarne seos.

Õpetaja täiskoha tööaeg peaks olema seitse tundi päevas, mille sisse on surutud tundide ettevalmistus, ainetundide läbiviimine, õpilaste tööde parandamine, järeleaitamine, konsultatsioonid, arenguveestlused, õppeinfosüsteemi info sisestamine, klassijuhatajatöö, korrapidamine, õppekäigud, klassiõhtud, õpilaste ettevalmistamine olümpiaadideks, osalemine koosolekutel, uurimistööde juhendamine, koolitustel osalemine, enesetäiendamine. Tõsi, aastapäevad tagasi üritati olukorda töökorraldusliku määrusega parandada, aga tulemust suurt ei ole. Ei saa ometi õpetajat kaheks jagada ja ravijuhte, st kontaktundide arvu lõputult suurendada.

Õpetajate jaoks teeb olukorra nukraks tõik, et ametlikult on töölepingus täiskoormus, kuid reaalne koormus on tunduvalt suurem ning reaalse töökoormuse eest ei maksta tasu.

Haridus- ja teadusministeeriumi sõnul peavad kõik õpetaja tööülesanded mahtuma ettenähtud aja sisse, koolijuhil ülesanne on õpetajale sobival hulgal tööülesandeid jagada. Juhul kui tööülesanded ei mahu ettenähtud aja sisse, siis süüdi on saamatu ning tööga mitte toimetulev inimene. Õpetajatöö üheks eripäraks on võitlus ajaga. 2009 aastal kurtis sündi töötada vabal ajal 61% õpetajatest. 70% vastanutest kurtis terviseprobleemina väsimust. Kujunud tööülesanded ei luba ka tööst vabal ajal piisavalt lõõgastuda ega puhata.

Nii nagu arst, ei jäta ka oma tööd hästi teha sooviv õpetaja tundide ettevalmistamist hooletusse. Juhtkond nõuab tähtaegadest kinnipidamist ning õigeaegset aruandlust. Õpetajad töötavad nädalavahetusesti 3-6 tundi (peaaegu täistööpäeva). Oma tööd tehakse südamega, hoolimata tööle kuluvast ajast.

Olen töötanud viimased kümme aastat ülekoormusega. On olnud väga pingelisi õppeaastaid enne tasemetöid, enne põhikooli ja gümnaasiumi riigieksameid. Pingelise töötempoga kaasnes aina süvenev, lausa haiguslik väsimus. Õpetajad kasutavad päästerõngana koolivaheaegu, et natukeseks kontakttundidest ja õpilastest eralduda.

Minu puhul ei toiminud isegi koolivaheajad.... On imelik mõelda, kuidas inimene sellisesse ringi satub. Oma tööd tehes tahtsin parimat, kuid välja tuli see, mida ma kunagi ei ole tahtnud. Muutusin inimeseks, kelles ma ennast ära ei tundnud, liikusin omamoodi iseenda elu kõrvaltvaataja rollis, unustasin liiga sageli oma pere, jätsin tegemata asju, mis tegelikult annavadki elule värvi, tegin valikuid, kus esikohal oli töö, alles seejärel kodu, lapsed, tervis. Matemaatikud ütlesid, et ma polnud endaga korrelatsioonis. Kas see on harjumus või meditsiiniline probleem? Harjumus teha silmaklappidega tööd, heita kõrvale ennast ja lõpuks süüdistada rahulolematuna süsteemi, lootes, et aina rohkem tööd tehes olen parem inimene? Ei tea, kuid ma tegin seda, mida oleksin pidanud otsustama juba viis aastat tagasi. Ma ei tahtnud enam varastada iseenda tagant aega iseenda jaoks. Käesoleva õppeaasta eel tegin otsuse kontakttundide hulka oluliselt vähendada. Pärast kümme aastat ületunde saan nüüd endale lubada rohkem vaba aega, tegeleda oma hobidega, olla perega. Ma tahan edaspidi teha võrdselt hästi oma tööd, olla oma perele olemas ning olla rahul iseendaga. Ainus tervislik eluviis on olla õnnelik.

Anne- Liis Rämson

Anne- Liis Rämson on Räpina Ühisgümnaasiumi matemaatikaõpetaja. Ta on õpetajana töötanud 13 aastat. Esee valmis Eesti Arstide Liidu ületöötamise vastu suunatud organisatsioonisisese teavitustöö raames.

Tekstis on kasutatud andmeid K Jaaksoni magistriltööst.

[Jaakson, K. \(2009\). Üldhariduskoolide õpetajate töökoormus ning tervisekäitumine: magistriltöö. Tallinna Ülikool, Tallinn.](#)